

М. Г. Коляда, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ТИПОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОГНОЗІВ

Коляда М. Г.

Типология педагогических прогнозов

Метою статті є розробка типології педагогічних прогнозів за різними ознаками. Серед завдань, що виникають при цьому, виділяється тільки одне – розкриття сутності різних типів педагогічних прогнозів. Проведено аналіз більш ніж 200 літературних джерел, виявлено класифікаційні ознаки типів педагогічних прогнозів, серед яких обрано профілюючі. Для побудови типології педагогічних прогнозів використовуються різні підходи і критерії, а саме: цільова настанова, завдання, які необхідно виконати в результаті отриманого прогнозу. На класифікацію типів педагогічних прогнозів впливають і самі прогнозовані об'єкти, їхній характер поведіння, часові періоди їх упередження, організаційно-управлінські особливості реалізації прогнозів, і саме головне, – методи, що лежать в основі їх здійснення. Установлено, що пошуковий і нормативний прогнози поділяються на цільовий, плановий, програмний, проектний і організаційний. З'ясовано, що при розробці критеріїв для типології педагогічних прогнозів враховують наступні складові: педагогічний прогноз як об'єкт вивчення, як спосіб підвищення ефективності педагогічної діяльності, як спосіб підвищення науково-дослідницької діяльності в освіті і як компонент системи менеджменту освіти. Показано, що розроблена типологія педагогічних прогнозів наочно розкриває напрямки прогностичної діяльності дослідника, дає йому могутній навігаційний інструмент у безмежному «морі» методів педагогічного прогнозування.

Ключові слова: прогноз, прогнозування, типологія, класифікація.

Коляда М. Г.

Типология педагогических прогнозов

Целью статьи является разработка типологии педагогических прогнозов по различным признакам. Среди задач, которые возникают при этом, выделяется только одна – раскрытие сути различных типов педагогических прогнозов. Проведен анализ более 200 литературных источников, выявлены классификационные признаки типов педагогических прогнозов, среди которых выбраны профилирующие. Для построения типологии педагогических прогнозов используются различные подходы и критерии, а именно: целевая установка, задача, которую необходимо выполнить в результате полученного прогноза. На классификацию типов педагогических прогнозов влияют и сами прогнозируемые объекты, их характер поведения, временные периоды их

упреждения, организационно-управленческие особенности реализации прогнозов, и самое главное, – метод, который лежит в основе его осуществления. Установлено, что поисковый и нормативный прогнозы делятся на целевой, плановый, программный, проектный и организационный. Выяснено, что при разработке критериев для типологии педагогических прогнозов учитывают следующие составляющие: педагогический прогноз как объект изучения, как способ повышения эффективности педагогической деятельности, как способ повышения научно-исследовательской деятельности в образовании и как компонент системы менеджмента образования. Показано, что разработанная типология педагогических прогнозов наглядно раскрывает направления прогностической деятельности исследователя, дает ему мощный навигационный инструмент в безмерном «море» методов педагогического прогнозирования.

Ключевые слова: прогноз, прогнозирование, типология, классификация.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. У сьогоденні спроможність передбачати і прогнозувати майбутнє педагогічних явищ, процесів та об'єктів і здатність ефективно впливати на них, стає однією із самих головних проблем педагогічної науки. Нині як перед науковцями-теоретиками, так і перед практиками сфери освіти (викладачами, методистами, управлінцями різних категорій) встає питання не тільки усвідомити можливості впливу самої людини на розвиток освітніх процесів, але й розібратися у функціонуванні та поведінці окремо взятих навчальних і виховних систем, зрозуміти як взаємодіють її елементи; осмислити вплив об'єктивних факторів на освітні процеси і на суб'єктивну роль в них педагогів і тих, кого навчають. Сучасне суспільство вимагає перед дослідниками вирішення цих складних і проблематичних завдань.

Серед науковців, що займалися проблемами прогнозування соціальних систем можна виділити І. В. Бестужева-Ладу [1; 2], О. І. Карманчікова [3], О. Б. Кірик [19], Л. О. Кудринську [18], Г. О. Наместнікову, В. М. Сафронова [4], К. І. Ставицьку. Проблемам вирішення питань педагогічного прогнозування приділяли свою увагу такі дослідники як О. С. Белкін, Б. Л. Вульфсон, О. М. Гендін, Б. С. Гершунський [5; 16], Л. М. Грибова, О. О. Давидов [17], І. К. Журавльов, Е. Г. Костяшкин, В. О. Кутьєв, І. Я. Лернер [6], В. О. Сітаров, М. М. Скаткін [7]; окремі аспекти застосування прогнозування в освітньому

процесі вивчали С. Є. Бакулев, В. І. Баландін, В. Ю. Биков [15], Т. В. Димова, Є. П. Єфремов, В. М. Іванов, В. О. Ядов [21] та ін. Але, лише невелика кількість наукових розробок присвячена саме прогнозуванню педагогічних систем, процесів та явищ (В. П. Беспалько [8], Б. С. Гершунський [5], Л. М. Ланда [9], І. П. Підласий [10; 11; 20]).

Однак проблема розробки типології педагогічних прогнозів ще не достатньо досліджена як у теоретичному, так і в методологічному аспектах. Поза увагою дослідників залишилися такі важливі питання класифікація типів педагогічних прогнозів за різними ознаками.

Разом із тим, враховуючи теоретичну значущість, цільову настанову, завдань, які необхідно виконати в результаті педагогічного прогнозу, було обрано тему статті: «Типологія педагогічних прогнозів».

Мета статті – розробка типології педагогічних прогнозів за різними ознаками. Серед **завдань**, що виникають при цьому, ми виокремили лише одне: розкриття суті різних типів педагогічних прогнозів.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дане дослідження виконано в рамках наукової теми «Педагогічне прогнозування: теоретико-методологічний аспект» кафедри «Інформаційного захисту та цивільної безпеки» Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України. Теоретичні обґрунтування, що викладено в цій статті підкріплено практичним втіленням у вигляді навчального посібника «Комп'ютаційна педагогіка» [13] для студентів-магістрантів психолого-педагогічних спеціальностей та майбутніх фахівців сфери фізичного виховання та спорту. Цьому навчальному посібнику присвоєно гриф Міністерства освіти і науки України.

Результати дослідження. Під *прогнозуванням* розуміють (грецьке «prognosis» – передбачення) розробку прогнозів, тобто ймовірних суджень щодо стану функціонування об'єктів у найближчому і віддаленому майбутньому [14, с. 716]. Тобто це процес створення прогнозу, який і називається *прогнозуванням*. А сам *прогноз* – це є передбачення, пророкування

майбутнього стану чи розвитку об'єкта прогнозування для того, щоб ним можна було ефективно управляти або одержати від нього якусь корисність для прийняття позитивного рішення. У широкому сенсі слова, під *прогнозом* розуміють систему обґрунтованих уявлень про можливий стан об'єкта і про шляхи його розвитку в майбутньому (або – в минулому). Будь-яке прогнозування покликане відповісти на запитання: «Що буде, якщо...?» і «Що треба зробити, щоб...?».

Для побудови типології педагогічних прогнозів використовуються різні підходи і критерії, а саме: *цільова настанова, завдання, які необхідно виконати в результаті отриманого прогнозу*. На класифікацію типів педагогічних прогнозів впливають і самі прогнозовані об'єкти, їхній характер поведіння, часові періоди їх упередження, організаційно-управлінські особливості реалізації прогнозів, і саме головне, – методи, що лежать в основі їх здійснення.

Серед усіх перерахованих підходів, в якості основного виділяють *проблемно-цільовий критерій*, який можна сформулювати у вигляді запитання: «*Для чого розробляється педагогічний прогноз?*».

Педагогічне прогнозування покликано відповісти на ряд основних питань у взаємовідношеннях тих, хто навчає і виховує і тих, кого навчають і виховують. Первинними є такі параметри: *ефективність навчально-виховного процесу, якість навчання, рівень вихованості, оптимальність цих процесів*.

«Як правильно вибрати методи, форми і засоби навчання і виховання, які підібрати освітні технології?», «Як організувати навчально-виховний процес для групи (класу), або що необхідно зробити для конкретної особистості для її нормального формування і розвитку?», «Яка особистість буде отримана на виході цього процесу?», «Які якості, якого рівня необхідно сформувати в найближчому та віддаленому майбутньому?». Ці та інші схожі запитання дозволять сформулювати об'єктивно обґрунтовані цілі і задачі системи освіти і програми *навчання, виховання та розвитку*.

Педагогічне прогнозування має на меті правильно оцінити усе нове, що впливає на цю *триєдину задачу* сьогодення, а також, що із цього сьогодення може

не тільки зберегтися, але й перейти в майбутнє. Це стосується форм і методів педагогічного впливу, засобів реалізації навчально-виховної діяльності через різні освітні технології; стосується принципів функціонування і предметного змісту, рівня складності навчального матеріалу та інших параметрів.

Серед проблемно-цільової системи критеріїв І. В. Бестужев-Лада виділяє два типи прогнозів (рис. 1): *пошукові* (їх по іншому називають дослідницькими, трендовими, генетичними) і *нормативні* (їх називають програмними, цільовими) [2, с. 9].

Пошуковий педагогічний прогноз – це визначення (тобто знаходження, пошук) можливих станів педагогічного процесу чи явища в майбутньому. Мається на увазі умовне продовження в майбутнє тенденцій освітнього розвитку досліджуваного об'єкта в минулому і сьогодні; абстрагуючись від можливих рішень можна знайти «механізми» та дії, на основі яких роблять відповідні зміни тенденції, а іноді викликають в ряді випадків самоздійснення чи саморуйнування прогнозу. Такий прогноз відповідає на запитання: «*Що імовірніше всього відбудеться з педагогічною системою чи педагогічним об'єктом за умови збереження існуючих тенденцій?*».

Нормативний педагогічний прогноз – це визначення шляхів і термінів досягнення можливих станів педагогічного процесу чи явища, прийнятих за мету. Мається на увазі прогнозування досягнення бажаних педагогічних станів на основі заздалегідь заданих норм, ідеалів, стимулів, цілей. Такий прогноз відповідає на запитання: «*Якими шляхами досягти бажаного педагогічного результату?*».

Пошуковий педагогічний прогноз будується на ймовірнісній платформі прогнозованого об'єкту у вигляді оцінної функції розподілу переваги його стану в майбутньому. Перевагу може бути представлено різними способами, наприклад у такий: *зовсім погано – погано – задовільно – добре – дуже добре*. Можлива ситуація, коли в якості вибору альтернатив виступає критерій оптимальності, наприклад: *менш оптимально – оптимально – більш оптимально*, тобто змагається сприяння оптимізації процесу цілепокладання і природодоцільності.

При нормативному педагогічному прогнозуванні відбувається такий же

розподіл ймовірностей, але вже в зворотному порядку: від заданого педагогічного стану до тенденцій, що спостерігаються.

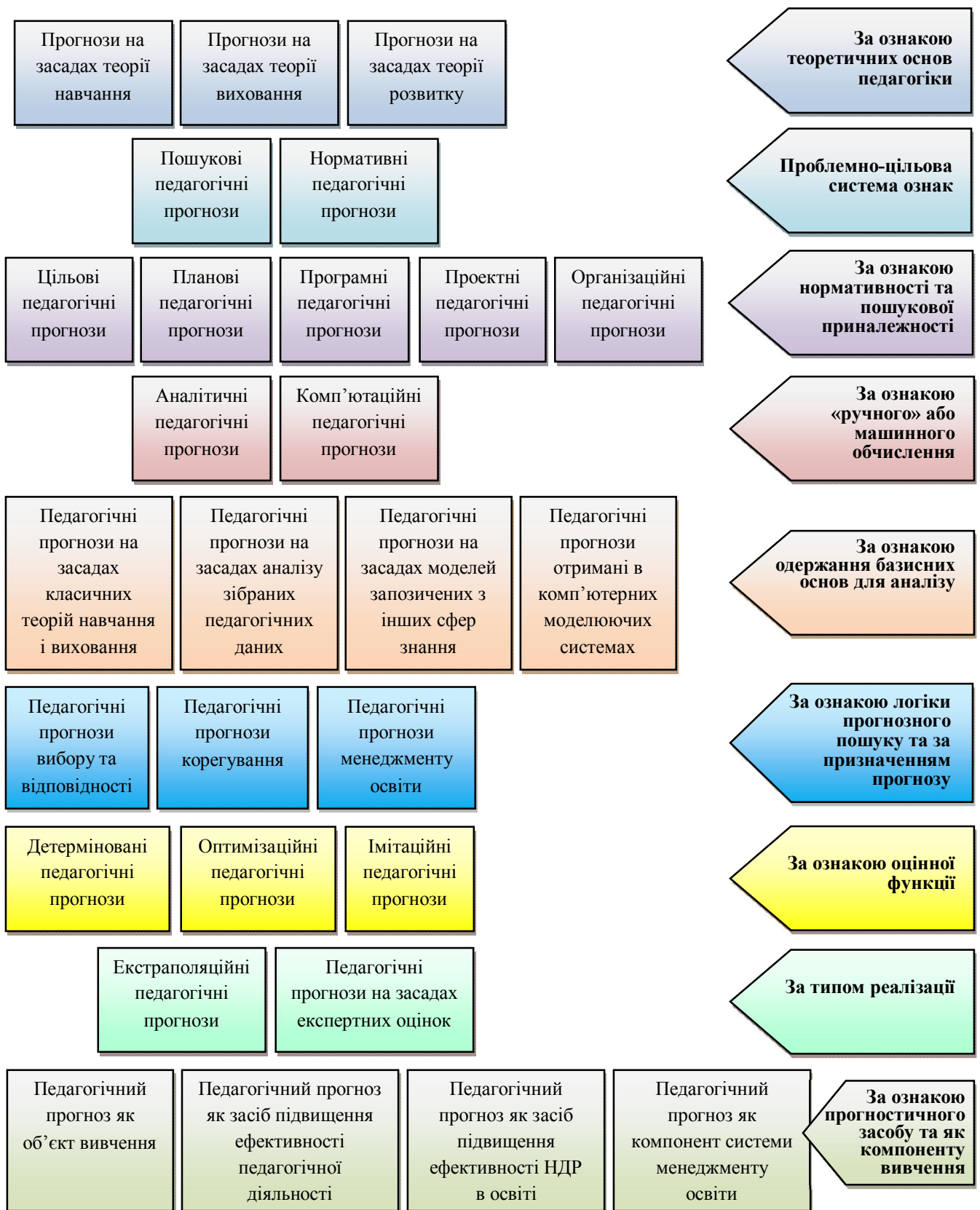

Рис. 1. Класифікація педагогічних прогнозів за різними ознаками

В якості еталону нормативних норм найчастіше виступає *Держаний стандарт* у вигляді навчального плану, освітньо-професійної програми (ОПП), освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та інших директивних документів. Такий прогноз нібито наближається до визначених норм які встановлює суспільство через державні стандарти, але останні мають на меті директивне встановлення заходів щодо їх реалізації, тоді як педагогічний прогноз – це стохастичний (імовірнісний) опис можливих, альтернативних шляхів досягнення цих передбачених норм.

У свою чергу педагогічний пошуковий і нормативний прогнози поділяються на: *цільовий, плановий, програмний, проектний і організаційний* [1].

Цільовий прогноз вибудовується на основі оцінної функції, тобто такої функції, що виявляє розподіл переваг педагогічного об'єкта, що прогнозується. Цілепокладання такого прогнозу диктує свою головну мету, яку можна сформулювати через запитання: «Яку мету необхідно вибрати (намітити, запропонувати і т. п.), щоб досягти найбільшої ефективності в навчанні (вихованні, розвитку, саморозвитку і т. п.)?», або «Яку нормативну ціль треба виставити у вихованні (навчанні, розвитку, саморозвитку і т. п.), щоб досягти її найменшими людськими зусиллями?», тобто констатується факт: «Поставлена мета досягається таким-то шляхом, чи виконанням таких-то умов».

Плановий прогноз (план-прогноз) ходу виконання (чи невиконання) планів (запланованих педагогічних дій) являє собою, власне кажучи, вироблення чи одержання пошукової і нормативної прогнозної інформації для добору найбільш доцільних планових нормативів, завдань, директив з виявленням небажаного, негативного, тобто того, що підлягає усуненню; відбору альтернатив з ретельним з'ясуванням прямих і віддалених, непрямих наслідків прийнятих планових рішень. Такий прогноз відповідає на запитання: «Як і у якому напрямку орієнтувати планування, щоб ефективніше досягти поставлених цілей (або з найменшими втратами)?».

Програмний прогноз можливих шляхів і умов досягнення передбачуваного бажаного стану прогнозованого педагогічного процесу. Такий прогноз відповідає

на запитання: «Яку програму дій треба запропонувати, щоб конкретно досягти бажаного результату?». Такий тип прогнозування повинен сформулювати гіпотезу про можливі взаємовпливи різних чинників і указати на гіпотетичні терміни і черговість досягнення проміжних цілей на шляху до головної дидактичної чи виховної мети. Тим самим як би завершується добір можливостей розвитку об'єкта дослідження, який започатковано плановим прогнозуванням.

Проектний прогноз стану конкретних образів того чи іншого педагогічного об'єкту в майбутньому при допущенні поки ще відсутніх умов його існування чи функціонування. Він відповідає на запитання: «Який конкретно має вигляд об'єкт, що прогнозується?», або «Який стан має майбутній педагогічний процес чи явище?». Тут також важливо виконання сполучення пошукових і нормативних розробок. Проектні прогнози покликані сприяти добору оптимальних варіантів перспективного проектування, на основі яких повинно потім розгортатися реальне педагогічне проектування.

Організаційний прогноз поточних педагогічних рішень (стосовно сфери менеджменту освіти) для досягнення передбаченого бажаного стану педагогічної системи. Він відповідає на запитання: «У якому напрямку орієнтувати організаційне (управлінське) педагогічне рішення, щоб досягти поставленої мети?».

При розробці критеріїв для типології педагогічних прогнозів враховують наступні складові (див. рис. 1): 1) *педагогічний прогноз як об'єкт вивчення*; 2) *педагогічний прогноз як засіб підвищення ефективності педагогічної діяльності*; 3) *педагогічний прогноз як засіб підвищення ефективності науково-дослідницької діяльності в освіті*; 4) *педагогічний прогноз як компонент системи менеджменту освіти*.

Наявність *першої складової* визначається, насамперед, об'єктивними актуальними і перспективними потребами в прогнозі соціально-педагогічних і науково-педагогічних складових, особистісними освітніми запитам тих, хто навчається. Для пошуку шляхів ефективного вивчення педагогічного прогнозування надзвичайно важливо обґрунтувати саму доцільність включення

цього напрямку в систему педагогічної науки, особливо прогностичної сфери соціального знання про навчання, виховання та розвиток особистості, тому, що традиційна педагогіка до краю перевантажена іншим змістом описового характеру, який має пасивний характер, неактивну дійову складову.

Друга складова в своїй якості розглядає педагогічне прогнозування як такий компонент освітньої системи, який не тільки здатний внести корінні перетворення в саме розуміння категорії «засіб» стосовно процесу освіти, але й істотно позитивно вплинути на всі інші компоненти педагогічної системи – мету, зміст, методи й організаційні форми навчання, виховання і розвитку тих, кого навчають. Таким чином педагогічне прогнозування стає головною надією на суттєві необхідні зрушення в прогресивному розвитку педагогічної науки, підвищенні її інтегративної, інтелектуальної могутності, інтенсифікації її науково-практичної діяльності, створенні усе більш комфортних умов професійно-педагогічної діяльності, що полегшує працю педагогів і вивільняє час для творчого розвитку.

Третя складова педагогічного прогнозування припускає знаходження джерел найбільш «свіжої», правдивої і наукомісткої навчально-виховної інформації, ефективний або оптимальний добір і виборчу оцінку цієї інформації, її цільове використання, що забезпечує належний рівень наукового прогнозу і свободу доступу до нього з боку потенційних споживачів. Наукові дослідження в площині педагогічного прогнозування відрізняються великими обсягами вихідних даних, що підлягають обробці і усе більш зростаючою трудомісткістю і в міру нагромадження міждисциплінарної інформації, що стають практично недоступними окремому досліднику. Цей висновок відноситься до всіх галузей науки, але сфера освіти відрізняється підвищеною багатofакторністю, тому без використання комп'ютерно-комунікаційної техніки в цій галузі обійтися неможливо. Інформаційно-прогностичні можливості інформаційних технологій дійсно величезні, тому значущість цього напрямку комп'ютеризації в прогнозуванні цілком очевидна. Завдання полягає в тому, щоб і система дослідницько-прогностичних проблем, розв'язуваних з

використанням таких могутніх засобів, була адекватною їм в своїй значимості, щоб знайдені педагогічні прогнози дійсно бралися на озброєння пересічними педагогами-виконавцями, щоб вони не перекручувалися і адекватно втілювалися в реальну (практичну) педагогічну діяльність.

Четверта складова педагогічного прогнозування пов'язана із процесом прийняття управлінських рішень на всіх рівнях освітянської діяльності – від повсякденної роботи з управління учнівською аудиторією у класі (або групою студентів), навчальним закладом, – до управління всією освітньою галуззю. Цілком очевидно, що для прийняття оптимальних управлінських рішень необхідні як короткочасні, так і довгострокові прогнози. Тут на перший план виходить облік найрізноманітнішої інформації фонового характеру про тенденції розвитку зовнішнього *соціально-економічного і соціокультурного середовища* та інформації навчально-виховного характеру. Остаточний вибір поки залишається за людиною, але не виключено, що уже зараз переможуть більш переконливі аргументи на користь того чи іншого прогнозного рішення, які розраховані на основі інформаційних технологій – моделюючих прогностичних систем. Така перспектива використання результатів комп'ютаційного прогнозу не може не радувати, але з іншого боку не може не насторожувати, тому що навіть «самому могутньому комп'ютеру поки ще не дано оцінити фактори, які не піддаються прямій і безпосередній формалізації, наприклад такі, як моральні пріоритети, емоційно-інтуїтивні переваги, питання соціальної справедливості, історично сформовані традиції, не говорячи вже про більш «тонкі» матерії типу менталітет, національний характер, патріотизм та інші категорії, що органічно притаманні сфері освіти і педагогіки» [5, с. 331]. Але й ця проблема поступово вирішується, обґрунтовуються та розробляються нові теоретичні засади, математичні теорії формалізації духовно-моральних, національних особливостей, естетичних аспектів, складових громадянської культури, валео-екологічного компонента виховання як системи у вигляді теорії нечіткої (розпливчастої) логіки, теорії фракталів, теорії квантових соціальних переходів і т. ін.

Вищерозглянуті складові типології педагогічних прогнозів перекликаються з чотирма можливими результатами педагогічного проектування В. М. Монахова, який визначає, що педагогічне прогнозування оперує такими об'єктами цілісних систем: 1) педагогічною системою; 2) системою управління освітою (системою менеджменту освіти); 3) системою методичного забезпечення; 4) системою освітнього процесу [12. с. 80].

Крім перерахованих критеріїв класифікації педагогічних прогнозів виділяють ще й такі (див. рис. 1):

За ознакою «ручного» або машинного обчислення. Мається на увазі, що розрахунок показників прогностичної моделі можна виконувати аналітичними способами (тобто, за допомогою «ручних» математичних обчислень), або комп'ютерними обчислюваними способами (тобто, за допомогою методів комп'ютаційної педагогіки).

За ознакою одержання базисних основ для аналізу. Усі педагогічні прогнози можна поділити на чотири групи. *Перша група* – прогнози, що засновані на якій-небудь класичній теорії навчання або виховання, *друга група* – прогнози, що засновані на попередньому емпіричному аналізі зібраних педагогічних даних, унаслідок проведеного педагогічного дослідження (експерименту), без готових зв'язків із якою-небудь теорією; *третья група* – педагогічні прогнози, які базуються на методах прогнозування, що запозичені з інших сфер знання, наприклад, соціології, екології, економіки, синергетики і т. ін.; *четверта група* – педагогічні прогнози, які самі отримані в комп'ютерних моделюючих середовищах, виявлених на основі алгоритмів штучного інтелекту (нейронних мереж, теорії нечіткої логіки і т. п.).

За ознакою логіки прогнозного пошуку та за призначенням самого педагогічного прогнозу. Вони поділяються на педагогічні прогнози: *вибору та відповідності; на ті, що націлені на корегування дидактичних та виховних дій та процесів; менеджменту освіти, тобто управління* (планування, регулювання, контролю), *керівництво «педагогічним виробництвом», його організація.*

За ознакою оцінної функції прогнозу. Педагогічний прогноз одержують на

засадах *детермінованих, оптимізаційних та імітаційних* моделей.

За типом реалізації знаходження самого прогнозу. Поділяють на педагогічний прогноз, що базується на *екстраполяційних* та інших (*інтерполяційних*) моделях і на засадах *аналізу відповідей експертів* (так званих фахівців «вищого гатунку» у визначеній галузі).

Треба зазначити, що ця, та інші подібні класифікації досить умовні, тому що кожна з них описує лише одну сторону педагогічного прогнозування, ту, що акцентується дослідником. «За кадром» залишаються типології, що у даний час не затребувані, або такі, які ще не проявляють своїх значущих сторін процесу прогнозування. Звичайно, невиявлених напрямів у реальному процесі прогнозування виникає досить багато, крім того, вони часто повторюють один одного, перетинаються своїми компонентами з уже визначеними прогнозними типологіями, відображають нове цільове призначення одно й того ж педагогічного явища, що прогнозується, але під іншим кутом зору.

Перш ніж відповісти на запитання «Як прогнозувати у педагогіці?», які методи, прийоми та підходи необхідно задіяти, щоб одержати надійні, об'єктивні прогностичні дані і результати, треба визначити, «А що, власне, варто прогнозувати у педагогіці?», які саме об'єкти можна прогнозувати, які дані та процеси піддаються прогнозуванню, і що саме повинно потрапити в зону прогностичного пошуку. Відповісти на ці запитання можна лише тоді, коли ми чітко розуміємо мету прогнозу і реально уявляємо якими об'єктами будемо оперувати при цьому.

Методологічною підставою стосовно використання різних типів класифікацій та для розробки політики і стратегії педагогічного прогнозування, мають бути головні компоненти самого поняття «педагогіка», а значить *навчання, виховання і розвитку* (див. першу строку ознак педагогічних прогнозів рис. 1). Якщо до цих компонентів додати їх похідні складові – *система, цінність, процес і результат*, то тоді силуетно можна виділити відповідні стратегічні спрямованості у вигляді об'єктів прогнозування, що вже представляють очевидний теоретичний і практичний інтерес для дослідників.

Висновки. Отже, розроблена типологія педагогічних прогнозів наочно розкриває напрями прогностичної роботи дослідника, дає йому могутній навігаційний інструмент у безмежному «морі» методів педагогічного прогнозування. Типологія педагогічних прогнозів за різними ознаками прозоро показує в якому напрямі виконуються прогностичні дослідження, що треба при необхідності змінити, щоб відкоригувати прогноз, перевірити його іншими способами, виявити його доцільність та вірогідність.

Перспективи подальших досліджень. Розроблена структура типології педагогічних прогнозів є базисом для виявлення особливостей та труднощів педагогічного прогнозування, побудови конкретних прогностичних моделей; дає можливість розібратися у технологічних етапах самого прогнозу. Представлена тема дослідження стане першим кроком у системі використання прогнозування за допомогою комп'ютерних засобів, буде надійним підґрунтям для подальшої розробки систем штучного інтелекту і освіти.

Література

1. **Бестужев-Лада И. В.** Социальное прогнозирование : курс лекций / И. В. Бестужев-Лада, Г. А. Наместникова. – М. : Педагогическое общество России 2002. – 392 с.
2. **Рабочая** книга по прогнозированию / Редкол. : И. В. Бестужев-Лада (отв. ред.). – М. : Мысль, 1982. – 430 с.
3. **Карманчиков А. И.** Логика педагогического прогнозирования : Монография / А. И. Карманчиков. Ижевск: Издательство ИПК и ПРО УР, 2012. – 83 с.
4. **Сафронов В. М.** Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. М. Сафронова. – 2-е изд., стер. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 240 с.
5. **Гершунский Б. С.** Философия образования : Учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений / Борис Семенович Гершунский. – М. : Московский психолого-социальный институт,

1998. – 432 с.

6. **Лернер И. Я.** Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.

7. **Скаткин М. Н.** О методах обучения / М. Н. Скаткин, И. Я. Лернер // Советская педагогика. – 1965. – № 3. – С. 21–26.

8. **Беспалько В. П.** Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.

9. **Ланда Л. Н.** Алгоритмизация в обучении / Лев Наумович Ланда. – М. : Просвещение, 1966. – 523 с.

10. **Подласый И. П.** Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. высш. учеб. заведений : в 2-х кн. / И. П. Подласый. – М. : ВЛАДОС, 2002. – Кн. 1 : Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

11. **Подласый И. П.** Педагогика : учебник / И. П. Подласый. – М. : Высшее образование ; Юрайт-Издат, 2009. – 540 с.

12. **Монахов В. М.** Педагогическое проектирование современных инструментарий дидактических исследований / В. М. Монахов // Школьные технологии. – 2001. – № 5. – С. 75–89.

13. **Коляда М. Г.** Комп'ютаційна педагогіка: навчальний посібник / Михайло Георгійович Коляда. – К : УМО НАПН України, 2013. – 321 с.

14. **Енциклопедія освіти** / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

15. **Биков В. Ю.** Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць. – К. : Ін-т засобів навчання АПН України ; Атіка, 2005. – С. 5–15.

16. **Гершунский Б. С.** Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика : Учебное пособие / Борис Семенович Гершунский. – М. : Флинта; Наука, 2003. – 768 с.

17. **Давыдов А. А.** Методическое пособие по измерению структурной дисгармонии социальных систем / А. А. Давыдов. М. : ИСАН, 1990. – 32 с.

18. **Кудринская Л. А.** Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе : учеб. пособие / Л. А. Кудринская. – Омск : Изд-во ОмГТУ, 2010. – 124 с.

19. **Кирик О. Б.** Социальное прогнозирование : Учебное пособие / Ольга Борисовна Кирик. – Вологда : Изд-во ВоГТУ, 2010. – 105 с.

20. **Підласий І. П.** Діагностика та експертиза педагогічних проєктів І. П. Підласий. – К. : «Україна», 1998. – 343 с.

21. **Ядов В. А.** Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности : Монография / В. А. Ядов. – Л. : Наука, 1979. – 264 с.

Koliada M. G.

Typology of pedagogical forecasts

Article purpose is working out of typology of pedagogical forecasts to various signs. Among problems which arise thus, one is allocated only – disclosing of an essence of various types of pedagogical forecasts. The analysis more than 200 references is carried out, classification signs of types of pedagogical forecasts among which the main are chosen are revealed. For construction of typology of pedagogical forecasts various approaches and criteria are used, namely: a purpose, a problem which is necessary for executing as a result of the received forecast. Classification of types of pedagogical forecasts is influenced also by predicted objects, their character of behavior, the time periods of their anticipation, organizational-administrative features of realization of forecasts, and the most important thing, - a method which underlies its realization. It is established that search and standard forecasts share on target, planned, program, design and organizational. It is found out that by working out of criteria for typology of pedagogical forecasts consider following components: the pedagogical forecast as object of studying, as a way of increase of efficiency of pedagogical activity, as a way of increase of research activity in formation and as a component of system of management of formation. It is shown that the developed typology of pedagogical forecasts visually opens directions прогностической activity of the researcher, gives it the powerful navigating tool in immense «sea» of methods of pedagogical forecasting.

Keywords: the forecast, forecasting, typology, classification.

Відомості про автора

Коляда Михайло Георгійович – доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційних технологій і систем Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Стаття надійшла до редакції 09.01.13

Прийнято до друку 26.04.13